

Sarf Literatüründe Gizli Kalmış Bir Şerh: Şerhu'l-Binâ ve'l-Emsile

Ahmet Meydan

 <https://orcid.org/0000-0003-0253-7891> | ahmetmeydan@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

Öz

Dil ilimlerinin en önemlilerinden biri hatta öğrenim bakımından en başta geleni, “sarf” ilmidir. Bu nedenle Arapça dil eğitimi genel olarak sarf ilmi ile başlar. İlk ve en eski müstakil sarf kitabı olan Ebû Osmân el-Mâzinî'nin Kitabü't-Tasrîf'in ardından sarf ilmine dair birçok müstakil eser yazılmıştır. Bu eserlerden Emsile, Binâ, Maksûd, İzzî ve Merâhu'l-ervâh adlı sarf kitapları, Osmanlı medreselerinde temel kabul edilen ve günümüzde de önemini koruyan eserlerdir. Bu beş eser arasında yer alan Emsile ve Binâ kitapları, Osmanlı medreselerinde ve günümüzde klasik usul ile Arapça öğretimi yapan kurumlarda Arapça derslerinde ilk iki sırada okutulan muhtasar eserlerdir. Bu kitapların en önemli özelliği sarfa giriş mahiyetinde olmalarıdır. Emsile'nin en önemli özelliği tüm çekimleri tek bir fiil yani (نَصَرَ) fiili ile yapılması; Binâ'nın en önemli özelliği ise Arapça'daki fiil kalıplarının üç harfliden (sülâsî) altı harfliye (südâsî) doğru ve dildeki işleklik sırasına göre masdarlarıyla birlikte verilmesidir. Bu iki eserle ilgili özellikle Osmanlı döneminde çok sayıda şerh ve hâşiye yazılmış, bu eserlerin birçok baskısı ve Türkçe tercümeleri yapılmıştır. Örneğin Emsile üzerine yazılmış şerhler arasında; Muslihuddin Mustafa Sürûrî'nin Şerhu'l-Emsile, Kuyucaklı Abdullah Efendi'nin Şerhu'l-Emsile, Dâvûd-i Karsî'nin, Şerhu'l-Emsile, Köse Efendi diye bilinen Çörekçizâde Ahmed Nüzhet'in Emsile Şerhi, Eskicizâde'nin Emsile Şerhi ve Mehmed Esad Efendi'nin Emsile-i Cedide adlı eserleri zikredilebilir. Binâ üzerine de yazılmış pek çok şerh vardır. Bunlar arasında; Muslihuddin Mustafa Sürûrî'nin, Şerhu'l-Binâ, Nushî Efendi'nin Mürşidü'l-ğınâ fi şerhi'l-Emsile ve'l-Binâ, Kuyucaklı Abdullah Efendi'nin Şerhu'l-Binâ, Dâvûd-i Karsî'nin Şerhu'l-Binâ, Muhammed b. el-Hâc Hamîd el-Kefevî (Akkirmânî)'nin Şerhu'l-Binâ, Ahmed Rüşdi Karaağacı'nın Esâsü'l-Binâ ve Ali b. Osman Akşehrî'nin Telhîsü'l-Esâs adlı eserleri zikredilebilir. Bunların dışında her iki eser üzerine yazılmış ve medrese çevrelerinde pek bilinmeyen hatta kütüphanelerimizde de nüshası bulunmayan bir şerh vardır. Şerhu'l-Binâ ve'l-Emsile adlı bu şerh, yurt dışında Riyad Üniversitesi Kütüphanesinde bulunan el yazma bir nüshadır. Şerhin kendisi gibi müellifi de meçhuldür. Yazısı okunaklı bir nesih yazısı olup nüshanın girişinde not edildiğine göre on ikinci asır ya da sonrasında yazılmış olmalıdır. Bu durumda yukarıda zikredilen şerhlerin birçoğundan istifade etmiş olmalıdır. Bu düşüncemizi şerhin muhtevası da desteklemektedir. Şöyle ki; Ahmed Rüşdi Karaağacı'nın Esâsü'l-Binâ'sı geniş hacimli (mutavvel) bir eser olup birçok konudaki tartışmalara yer vermektedir. Onun özeti olan (muhtasar) ve Ali b. Osman Akşehrî'nin kaleme aldığı Telhîsü'l-Esâs'ta ise bu tartışmalar özetlenerek aktarılmaktadır. Çalışmamızın konusunu oluşturan bu şerhte ise bu tartışmalara hiç değinilmeden tartışmaların sonucu ve öğrencinin bilmesi gereken bilgiler sade, kısa ve öz olarak sunulmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmamız bu şerhin diğer şerhler ile benzer ve farklı yönlerine ve şerhler arasındaki yerine işaret etmesinin yanı sıra

gizli kalmış bir şerhin gün yüzüne çıkarılmasına ve araştırmacıların gündemine getirilmesine katkı sunmuş olmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Arap Dili ve Belâgati, Arap Dili, Sarf, Emsile, Binâ, Şerh.

Etik Beyan	Bu çalışma, Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan "Sarf Literatüründe Gizli Kalmış Bir Şerh: Şerhu'l-Binâ ve'l-Emsile" adlı tebliğin özetidir.
Türü	Bildiri Özeti
Geliş Tarihi	26.07.2023
Kabul Tarihi	05.08.2023
Yayın Tarihi	15.08.2023
Kategori	Sanat ve Beşeri Bilimler, Dini Araştırmalar, İlahiyat, Sanat ve Beşeri Bilimler, Dil ve Dilbilim, Sanat ve Beşeri Bilimler, Tarih
Araştırma Alanı	Arap Dili ve Edebiyatı
Sempozyum	:
Adı	3. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/540
Yer ve Tarih	Çevrim İçi - 26-31 Ağustos 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi; Oku Okut Derneği
Bildiri Oturum Bilgisi	28. Oturum - 31 Ağustos 2023 Perşembe 19:00 - 20:10
Telif Hakkı	© 2023 Ahmet Meydan. Yazar telif hakkını elinde tutarak yayımcıya uygun lisans ile yayım izni vermiştir.
Lisans	
Yayımcı	Oku Okut Yayınları
Kaynak Gösterimi	Meydan, Ahmet. "Sarf Literatüründe Gizli Kalmış Bir Şerh: Şerhu'l-Binâ ve'l-Emsile". 3. <i>Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildiri Özetleri Kitabı</i> . ed. Abdullah Demir. 393-396. Ankara: Oku Okut Yayınları, 2023. https://doi.org/10.55709/okuokutpress.54

A Hidden Sharh in the Sarf: Sharh al-Amtsilah wa al-Binâ'

Ahmet Meydan

 <https://orcid.org/0000-0003-0253-7891> | ahmetmeydan@gmail.com

Assist. Prof. Dr., Marmara University, İstanbul, Türkiye

Abstract

One of the most important branches of linguistic studies, and indeed the foremost in terms of learning, is the science of “sarf”. Therefore, Arabic language education generally begins with the science of sarf. After the first and oldest independent sarf book, Kitāb al-Tasrīf” by Abu Uthman al-Māzinī, many independent works on sarf have been written. Among these works, the books “Amtsilah,” “Binā’,” “Maqsūd,” “İzzī,” and “Marāh al-arwāh” are considered fundamental in the Ottoman madrasas and still hold significance today. Among these five works, Amtsilah and Binā’ hold a special place as concise works that have been taught as the first two introductory texts in Arabic language classes in Ottoman madrasas and institutions, that follow the classical method of Arabic instruction. The most significant feature of these books is that they serve as an introduction to Arabic morphology (sarf). Amtsilah’s main characteristic is its presentation of all conjugations using a single verb which is “نَصَرَ” (nasara). On the other hand, the most important feature of Binā’ is its presentation of Arabic verb patterns from trilateral (tsulātsī) to hexaliteral (tsudāsī), along with their respective masdars (infinitives), following the order of frequency in the language. These two books have attracted numerous commentaries and annotations during the Ottoman era. Many editions and Turkish translations of these works have been produced. For instance, among the commentaries written on “Amtsilah,” the following can be mentioned: “Sharh al-Amtsilah” by Muslih al-Dīn Mustafa Surūrī, “Sharh al-Amtsilah” by Abdullah Efendi of Kuyucak, “Sharh al-Amtsilah” by Dāvūd al-Karsī, “Amtsilah Sherhi” by Kosah Efendi (also known as Chorekchi-zadah Ahmad Nuzhat), “Amtsilah Sherhi “ by Askidji-zadah, and “Amtsilah al-Jadidah” by Mehmed Es‘ad Effendi. Likewise, many commentaries exist on “Binā’ “ as well. Among these, the following works can be mentioned: “Sharh al-Binā’ “ by Muslih ad-Dīn Mustafa Surūrī, “Murshid al-Ghinā fī Sharh al-Amtsilah wa al-Binā’ “ by Nushī Effendi, “Sharh al-Binā’ “ by Abdullah Effendi of Kuyucak, “Sharh al-Binā’ “ by Dāvūd al-Karsī, “Sharh al-Binā’” by Muhammad bin al-Hājj Hamīd al-Kafawī (Akkirmānī), “Asās al-Binā’” by Ahmad Rushdi Karaaghajī, and “Talhīs al-Asās” by Ali bin Uthmān Akshehrī. In addition to these works, there is a lesser-known commentary on both “Amtsilah” and “Binā’” even absent in our libraries. The manuscript of “Sharh al-Binā’ wa al-Amtsilah,” found abroad, in the Riyadh University Library, has an unknown author. The handwriting of the copy is legible naskh script, and it was likely written in the 12th century or later as it is noted in the beginning of it. It is most likely that this commentary drew from many of the aforementioned commentaries. Unlike other commentaries, this particular work presents the conclusions of various discussions and the essential knowledge a student must know, in a concise and straightforward manner. As a result, this study sheds light on the similarities and differences between this

commentary and others, and it contributes to the exposure and consideration of a previously obscure commentary by researchers.

Keywords

Arabic Language and Rhetoric, Arabic Language, Sarf, Amtsilah, Binā', Sharh.

Ethical Statement	This paper is a summary of the study titled “A Hidden Sharh in the Sarf: Sharh al-Amtsilah wa al-Binā’” presented at the 3rd Turkish Symposium of Social Science.
Type	Conference Proceeding
Received	2023-07-26
Accepted	2023-08-05
Published	2023-08-15
Category	Art & Humanities, Religion & Theology, Art & Humanities, Language & Linguistics, Art & Humanities, History
Research Area	Arabic Language and Literature
Conference	:
Title	The 3rd Turkish Symposium of Social Sciences
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/540
Location & Date	Online - August 26-31, 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt University; Oku Okut Association
Proceeding Session	Session 28 - August 31, 2023, Thursday 19:00 - 20:10
Copyright	© 2023 Ahmet Meydan. The author retains the copyright and provides the publisher with a proper license to publish.
License	
Publisher	Oku Okut Press
Citation	Meydan, Ahmet. “A Hidden Sharh in the Sarf: Sharh al-Amtsilah wa al-Binā’”. <i>The 3rd Turkish Symposium of Social Sciences: The Book of Abstracts</i> . ed. Abdullah Demir. 393-396. Ankara: Oku Okut Press, 2023. https://doi.org/10.55709/okuokutpress.54